

پرسش‌ها و پاسخ‌ها

توبه

تولدی دوباره

محمد سبحانی نیا

سبحانی نیا محمد، ۱۳۴۱ -

توبه تولدی دوباره / محمد سبحانی نیا - قم: عصر جوان ۱۳۸۴

۱۴۳ ص

۷۰۰۰ ریال: ISBN ۹۶۴-۸۸۰۶-۰۴-۷

فهرستی نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص [۱۴۱] - ۱۴۳؛ همچنین به صورت زیر نویس.

۱. توبه (اسلام). الف. عنوان.

۲۹۷/۴۶۴ BP۲۲۵/۷/۲س ۴پ

### انتشارات عصر جوان

نام کتاب: ..... توبه تولدی دوباره

مؤلف: ..... محمد سبحانی نیا

ناشر: ..... عصر جوان

سال انتشار: ..... اول / بهار ۸۴

تیراژ: ..... ۳۰۰۰

چاپ: ..... ولی عصر (عج)

قیمت ..... ۷۰۰۰ ریال

تنظیم و نظارت: ..... دفتر تبلیغات اسلامی - پژوهشگاه علوم

و فرهنگ اسلامی - واحد پاسخ به سؤالات

آدرس مراکز پخش: قم - دفتر تبلیغات اسلامی - پاسخ به سؤالات

ص. پ. ۱۹۷

تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۴۳۱۸۳

قم - خیابان ارم - پاساژ قدس - طبقه آخر - پلاک ۱۷۶

انتشارات عصر جوان

تلفن: ۰۹۱۲۱۵۲۱۵۸۴ همراه: ۰۲۵۱-۷۸۳۲۷۰۷

## فهرست

|    |                  |
|----|------------------|
| ۱۳ | ..... مقدمه      |
| ۱۶ | ..... سخن آغازین |

### فصل نخست: معنای توبه، انواع و مراتب آن

|    |                                                 |
|----|-------------------------------------------------|
| ۲۰ | ..... معنای توبه                                |
| ۲۰ | ..... ■ پرسش ۱. توبه چیست؟                      |
| ۲۱ | ..... توبه و انابه                              |
| ۲۱ | ..... ■ پرسش ۲. فرق توبه با انابه در چیست؟      |
| ۲۲ | ..... توبه و استغفار                            |
| ۲۲ | ..... ■ پرسش ۳. فرق توبه با استغفار چیست؟       |
| ۲۴ | ..... شیرازه توبه چیست                          |
| ۲۴ | ..... ■ پرسش ۴. توبه به چه چیزهایی محقق می‌شود؟ |
| ۲۶ | ..... مراتب توبه                                |
| ۲۶ | ..... ■ پرسش ۵. توبه چه مراتبی دارد؟            |
| ۲۷ | ..... توبه پیامبران و امامان                    |

- پرسش ۶. توبه پیامبران و امامان به چه منظوری بوده است؟ ..... ۲۷
- توبه خدا ..... ۲۸
- پرسش ۷. توبه خدا یعنی چه؟ ..... ۲۸

## فصل دوم: اهمیت توبه

- جایگاه توبه در اسلام ..... ۳۲
- پرسش ۸. توبه در اسلام چه جایگاهی دارد؟ ..... ۳۲
- جایگاه و مقام توبه کننده ..... ۳۴
- پرسش ۹. توبه کننده در اسلام چه جایگاهی دارد؟ ..... ۳۴
- درک ضرورت توبه و انجام آن ..... ۳۵
- پرسش ۱۰. چه عواملی انسان را متوجه توبه می کند؟ ..... ۳۵

## فصل سوم: حکمت توبه

- حکمت تشریع توبه در اسلام چیست؟ ..... ۴۰
- پرسش ۱۱. چرا در اسلام توبه تشریع شده است؟ ..... ۴۰
- توبه و جرأت برگناه ..... ۴۳
- پرسش ۱۲. آیا توبه، سبب رو آوردن مردم به گناه نمی شود؟ ..... ۴۳
- یک بار توبه برای تمام عمر! ..... ۴۵
- پرسش ۱۳. چرا خداوند با توجه به این که شخصی در طول عمر خود گناه کرده، با یک بار توبه او را می بخشد؟! ..... ۴۵

## فصل چهارم: آداب توبه

- ۴۸ ..... راه و روش توبه.
- ۴۸ ..... ■ پرسش ۱۴. آداب توبه کدام است؟
- ۵۰ ..... واژه‌ها و جملات توبه.
- ۵۰ ..... ■ پرسش ۱۵. آیا توبه الفاظ و واژه‌های خاصی دارد؟
- ۵۱ ..... مشکل بودن توبه.
- ۵۱ ..... ■ پرسش ۱۶. چرا امام علی علیه السلام ترک گناه را آسان‌تر از توبه دانسته‌اند؟
- ۵۳ ..... توبه رواج دهندگان فساد.
- ۵۳ ..... ■ پرسش ۱۷. توبه رواج دهندگان فساد در جامعه چگونه است؟
- ۵۴ ..... توبه همراه کنندگان.
- ۵۴ ..... ■ پرسش ۱۸. توبه افرادی که سبب گمراهی دیگران شده‌اند چگونه است؟
- ۵۵ ..... توبه در شب قدر.
- ۵۵ ..... ■ پرسش ۱۹. این مطلب که اگر انسان در شب قدر توبه نکند، تا شب قدر آینده بخشیده نخواهد شد، با این سخن که در توبه همیشه به روی انسان باز است، چگونه قابل جمع است؟
- ۵۶ ..... چگونگی پیدایش پشیمانی از گناه.
- ۵۶ ..... ■ پرسش ۲۰. پشیمانی از گناه که شرط توبه است، چگونه پیدا می‌شود و علامت‌های آن کدام است؟
- ۵۷ ..... روابط نامشروع.
- ۵۷ ..... ■ پرسش ۲۱. دختر پرسیده است: دو سال با پسری که نامحرم بود، دوست بودم. آیا گناه آن دو سال، با توبه پاک می‌شود؟
- ۵۷ ..... توبه به خاطر آسیب جسمی.

- پرسش ۲۲. اگر کسی فقط به خاطر زیان‌های دنیوی، گناه را ترک کند، آیا توبه‌اش قبول است؟ ..... ۵۷
- توبه از زنا ..... ۵۸
- پرسش ۲۳. توبه مرد یا زن زناکار چگونه است؟ آیا بر مرد و زن زناکار ... ۵۸
- حلالیت طلبیدن ..... ۵۹
- پرسش ۲۴. در چه مواردی، برای توبه کردن طلب حلالیت لازم است؟ ..... ۵۹
- حلالیت طلبیدن با وجود ضرر ..... ۶۰
- پرسش ۲۵. اگر طلب حلالیت، ضرر جانی و غیره داشته باشد باز برای توبه لازم است؟ ..... ۶۰
- جبران حق الناس ..... ۶۱
- پرسش ۲۶. اگر کسی حق مردم را تصرف کند و قادر به پرداخت عوض آن نباشد، آیا با توبه گنااهش بخشیده می‌شود؟ ..... ۶۱
- توبه فرعون ..... ۶۱
- پرسش ۲۷. چرا توبه فرعون از طرف خدا پذیرفته نشد؟ ..... ۶۱
- توبه حضرت آدم علیه السلام ..... ۶۳
- پرسش ۲۸. حضرت آدم علیه السلام برای توبه از چه کلماتی استفاده کرد؟ .... ۶۳
- توبه نصوح ..... ۶۵
- پرسش ۲۹. مقصود از توبه نصوح چیست؟ ..... ۶۵
- وقت توبه ..... ۶۷
- پرسش ۳۰. چه ساعات و روزهایی برای توبه مناسب‌تر است؟ ..... ۶۷
- توبه از استمنا ..... ۶۸
- پرسش ۳۱. توبه کامل از گناه خود ارضایی چگونه است؟ ..... ۶۸

|                                                          |    |
|----------------------------------------------------------|----|
| توبه از غیبت.....                                        | ۶۹ |
| ■ پرسش ۳۲. توبه از غیبت چگونه است؟.....                  | ۶۹ |
| توبه شکستن.....                                          | ۷۲ |
| ■ پرسش ۳۳. برای این که توبه شکسته نشود چه باید کرد؟..... | ۷۲ |

## فصل پنجم: شرایط توبه

|                                                                                           |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| پذیرش توبه.....                                                                           | ۷۶ |
| ■ پرسش ۳۴. شرایط قبولی توبه کدام است؟.....                                                | ۷۶ |
| توبه مشرک.....                                                                            | ۸۱ |
| ■ پرسش ۳۵. آیا توبه مشرک پذیرفته می شود؟.....                                             | ۸۱ |
| زمان گسترده توبه.....                                                                     | ۸۲ |
| ■ پرسش ۳۶. زمان توبه کوتاه است یا وسیع؟.....                                              | ۸۲ |
| توبه در وقت مردن.....                                                                     | ۸۴ |
| ■ پرسش ۳۷. آیا در هنگام مرگ، توبه قبول می شود؟.....                                       | ۸۴ |
| ■ پرسش ۳۸. کسی که تمام عمر را به گناه و ترک واجبات گذرانده، چگونه می تواند توبه کند؟..... | ۸۶ |
| توبه در آخرت.....                                                                         | ۸۷ |
| ■ پرسش ۳۹. چرا توبه انسان در عالم رستخیز قبول نیست؟.....                                  | ۸۷ |

## فصل ششم: آثار توبه

|                        |    |
|------------------------|----|
| آثار و فوائد توبه..... | ۹۰ |
|------------------------|----|

- پرسش ۴۰. توبه چه آثار و فوایدی دارد؟ ..... ۹۰
- توبه و تجسم عمل ..... ۹۲
- پرسش ۴۱. محر آثار گناه با توبه چگونه با شهادت اعضا و جوارح انسان در قیامت و تجسم عمل، ممکن است؟ ..... ۹۲
- توبه و تبدیل گناه به ثواب! ..... ۹۳
- پرسش ۴۲. آیا با توبه، گناهان سابق به حسنه و ثواب تبدیل می شود؟ ... ۹۳
- جبران گناه ..... ۹۵
- پرسش ۴۳. چه عواملی غیر از توبه در جبران گناه مؤثر است؟ ..... ۹۵
- توبه و آرزوی گناه ..... ۹۶
- پرسش ۴۴. بنابر تبدیل گناه به حسنه با توبه، آیا گناهکار آرزو نمی کند که گناه بیش تری می کرد؟ ..... ۹۷

### فصل هفتم: احکام توبه

- وجوب توبه ..... ۱۰۲
- پرسش ۴۵. آیا توبه از گناه واجب است؟ ..... ۱۰۲
- شتاب در توبه. .... ۱۰۴
- پرسش ۴۶. آیا توبه واجب فوری است؟ ..... ۱۰۴
- ترک توبه ..... ۱۰۵
- پرسش ۴۷. آیا ترک توبه، گناه مستقل محسوب می شود؟ آیا توبه نکردن گناه است؟ ..... ۱۰۵
- توبه از هر گناه ..... ۱۰۶
- پرسش ۴۸. آیا توبه از هر گناهی (کوچک و بزرگ) لازم است؟ ..... ۱۰۶



- لزوم پذیرش توبه بر خدا ..... ۱۰۷
- پرسش ۴۹. آیا پذیرفتن توبه بر خدا واجب است؟ ..... ۱۰۷
- نشانه قبولی توبه ..... ۱۱۰
- پرسش ۵۰. آثار و نشانه‌های قبولی توبه چیست؟ از کجا بفهمیم که خداوند توبه ما را قبول کرده است؟ ..... ۱۱۰
- باطل شدن توبه ..... ۱۱۱
- پرسش ۵۱. آیا توبه با شکستن آن باطل می‌شود؟ آیا خداوند توبه کسی را که توبه خود را شکسته است می‌پذیرد؟ ..... ۱۱۱
- توبه موقت ..... ۱۱۲
- پرسش ۵۲. آیا توبه موقت جایز است، مثلاً کسی می‌تواند توبه کند که فقط یک سال گناه نکند؟ ..... ۱۱۲
- توبه از برخی گناهان ..... ۱۱۳
- پرسش ۵۳. آیا می‌توان از گناه خاصی توبه کرد و از گناهان دیگر توبه نکرد و یا نسبت به آنها بی‌اعتنا بود؟ ..... ۱۱۳
- تکرار گناه ..... ۱۱۵
- پرسش ۵۴. اگر گناه به صورت مکرر انجام شود، باز قابل بخشش است؟ ..... ۱۱۵
- عمومیت توبه ..... ۱۱۶
- پرسش ۵۵. آیا تنها گناهکاران باید توبه کنند؟ ..... ۱۱۶
- توبه شرابخوار ..... ۱۱۷
- پرسش ۵۶. آیا توبه کسی که مشروبات الکلی مصرف کرده است، قبول نیست؟ ..... ۱۱۷

- توبه نابالغ ..... ۱۱۸
- پرسش ۵۷. اگر کسی که به سن تکلیف نرسیده است، گناهی کرد، باید توبه کند؟ اگر حق الناس باشد چطور؟ ..... ۱۱۸
- توبه قاتل ..... ۱۱۸
- پرسش ۵۸. اگر کسی قتلی انجام داده باشد، آیا امکان توبه برای او هست؟ ..... ۱۱۸
- پیامد لواط ..... ۱۲۰
- پرسش ۵۹. اگر کسی از روی نادانی لواط کرد و سپس توبه نمود، آیا می تواند خواهر لواط شده را بگیرد؟ ..... ۱۲۰
- برخورد با توبه کار ..... ۱۲۰
- پرسش ۶۰. با کسانی که توبه کرده اند، رفتار ما چگونه باید باشد؟ ..... ۱۲۰
- توبه ابلیس ..... ۱۲۲
- پرسش ۶۱. آیا شیطان راه برگشت و توبه دارد؟ ..... ۱۲۲

### فصل هشتم: موانع توبه

- موانع توبه ..... ۱۲۶
- پرسش ۶۲. موانع توبه کدام است؟ ..... ۱۲۶
- حکایاتی از توبه کاران ..... ۱۲۸
- پرسش ۶۳. حکایت تعدادی از توبه کاران را بنویسید. .... ۱۲۸
- فهرست آیات و روایات ..... ۱۳۲
- کتاب نامه ..... ۱۳۸

## مقدمه

گوهر اسلام، رساندن انسان به خوشبختی و کمال لایق و نجات اوست، و آموزه‌های اخلاقی اسلام در سایه معارف ژرف دینی، مهم‌ترین نقش را در ایفای این هدف برعهده دارد.

این آموزه‌ها از منبع غیر قابل تردید (لاریب فیه) و بی‌همتای خالق هستی نشأت گرفته که داننده اسرار جان و جهان و نیازهای آدمی در زندگی فردی و اجتماعی، مادی و معنوی است.

نیاز انسان به ارتباط پیوسته با آفریننده گیتی و منبع فیض گسترده، هم سرشته در فطرت و درون آدمی است، هم نیازی برای سراسر زندگی و هم ناموس آفرینش است که: ای انسان‌ها، همه نیازمند خدایید و او بی‌نیاز و ستوده است.

اما برای بریدن این ارتباط و خشکاندن ریشه وجود آدمی و گسستن ارتباطش با منبع فیض و از بیخ برکندن درخت زیبای وجود انسان، رهنمان بسیار در مسیر حیات او قرار می‌گیرند و بر او هجوم می‌آورند، و سرانجام او را به انجام کاری وامی‌دارند که به درخت سبز و زیبای وجودش آسیب جدی وارد می‌کند.

و زیبایی وجودش آسیب جدی وارد می‌کند.

در این هنگام یأس و نومیدی بر وجود انسان چیره می‌شود.  
آیا این درخت زیبا می‌تواند طراوت دوباره یابد؟ آیا شادابی و سرزندگی گذشته را باز خواهد یافت؟ آیا از منبع فیض الهی دورگشته و آمیدی نیست؟ یا راه بازگشت دارد؟

اما این ندای حضرت دوست: «ای کسانی که برخود اسراف و زیاده روی در گناه کرده‌اید! از رحمت خداوند مأیوس نگردید، او تمام گناهان را می‌بخشد»، همانند نسیمی شادی بخش بر درخت وجود انسان وزیدن می‌گیرد و یأس و ناامیدی را از جان آدمی می‌زداید و دشمن قسم خورده او را مأیوس می‌سازد؛ جانی دوباره بر کالبد زخمی وجود آدمی می‌دمد و انسان مشتاق را به سوی پیوند دوباره با منبع فیض می‌کشاند.

معرفی گذرای اثر کنونی:

کتاب حاضر اثر نویسنده گرامی جناب حجت الاسلام آقای «محمد سبحانی‌نیا» با عنوان «توبه، تولدی دوباره» است که پس از بررسی و تنظیم دوباره سؤالات ارسالی به این مرکز و ارایه پاسخ‌های مفید و ارزشمند تدوین یافته‌است. در این کتاب تلاش شده تا پاسخ‌ها از نظر محتوا و تازگی مطالب از اتقان و جامعیت کافی برخوردار باشند که به نظر می‌رسد مؤلف در این جهت از توفیق خوبی برخوردار بوده‌است.

این اثر، اولین مجموعه از پرسش‌ها و پاسخ‌های این مرکز می‌باشد امید است به یاری خداوندمنان، در آینده مجموعه‌های دیگری نیز در

موضوعات اخلاقی و تربیتی، کلامی و اعتقادی، تاریخ و سیره و ...  
تقدیم خوانندگان عزیز گردد.

در پایان بر خود لازم می‌دانیم از زحمات و پشتیبانی حجت‌الاسلام  
جناب آقای حسین دیبا، مدیریت محترم واحد و نیز پشتیبانی مدیران  
محترم مرکز و همکاران گرامی تشکر و قدردانی نمائیم.

سید محمد اکبریان

مدیر پژوهش واحد پاسخ به سؤالات

فروردین ۱۳۸۴

## سخن آغازین

همواره زندگی آدمی، به ظلمت و غفلت و لغزش آمیخته است و تنها چاره او چنگ زدن به توبه و بازگشت به خداست، از این رو هیچ سرمایه‌ای در زندگی چون توبه، کارساز نیست.

توبه، آغاز راه سالکان و سرمایه رستگاران و نخستین گام مریدان و گزینش نخست مقربان است. توبه در گشایش رحمت بی پایان الهی به روی آدمی است تا بدین وسیله مسیر آینده خویش را سامان دهد و روحی تازه به کالبد بی جانش بدمد و تولدی دوباره پیدا نماید.

با توجه به جایگاه رفیع توبه در فرهنگ اسلامی و همه جانبه بودن آن - که از ابعاد مختلف کلامی، تفسیری، اخلاقی و فقهی قابل بحث و بررسی است - و نظر به پرسش‌های متنوعی که درباره توبه در جامعه مطرح می‌باشد، بر آن شدم تا با بهره‌گیری از منابع اسلامی و نظریات اندیشوران، در [یک مجموعه] پاسخگوی پرسش‌های متعدد پویندگان حقیقت باشم.

گر چه درباره توبه از سوی پژوهشگران کتاب‌های مختلفی تألیف

گردیده، اما این موضوع به صورت پرسش و پاسخ در یک کتاب مستقل ارایه نشده است.

برای پر کردن خلأ موجود، به سفارش واحد پاسخ به سؤالات دفتر تبلیغات اسلامی، مجموعه حاضر را با رعایت دو اصل اختصار و ساده نویسی، تنظیم و تقدیم خوانندگان می‌نمایم. آن چه پیش رو دارید بخشی از پرسش‌هایی است که درباره توبه، طی سالیانی چند، به واحد مربوطه رسیده است. امید که این نوشتار، برای جویندگان حقیقت سودمند باشد.

از خوانندگان ارجمند تقاضا دارم با طرح نظریات و ارائه کاستی‌ها، این اثر را از لطف و عنایت خود محروم نکنند و نظریات خود را از طریق صندوق پستی ۱۹۷-۳۷۱۸۵ بیان فرمایند.

در صدد هستیم به تدریج مجموعه‌هایی از این دست را تقدیم جوانان پاک سرشت و پرسشگر نماییم. در پایان بر خود فرض می‌دانم از تلاش‌های مخلصانه مدیر محترم واحد جناب حجت الاسلام دکتر دیبا و همکاران گرامی حاجج اسلام سید محمد اکبریان و علیرضا انصاری که در آماده‌سازی این اثر نقش داشته‌اند، تشکر و قدردانی نمایم.

محمد سبحانی‌نیا

فروردین ۱۳۸۴